

УДК 330.15

Кувшинова А.О.*студентка**Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут»***Ткаченко Т.П.***кандидат економічних наук,**доцент кафедри економіки і підприємництва
Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут»*

ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ РЕСУРСОЗБЕРЕЖЕННЯМ НА ПІДПРИЄМСТВІ

У статті розглянуто проблему управління ресурсозбереженням на промислових підприємствах. Як правило, на більшості вітчизняних промислових підприємств немає чіткого окреслення функцій ресурсозбереження за підрозділами, що призводить до несистематичної роботи з ресурсозбереження, знижуючи ефективність цієї діяльності. Обґрунтовано доцільність формування організаційних структур управління ресурсозбереженням на українських промислових підприємствах. Розроблено схему управління ресурсозберігаючими процесами. Для оцінки ресурсоефективності підприємства використовуються коефіцієнти ресурсозбереження і ресурсовіддачі.

Ключові слова: ресурсозбереження, управління, управління ресурсозбереженням, структура, підприємство.

Кувшинова А.А., Ткаченко Т.П. ПРОБЛЕМЫ ОРГАНИЗАЦИИ УПРАВЛЕНИЯ РЕСУРСОБЕРЕЖЕНИЕМ НА ПРЕДПРИЯТИИ

В статье рассмотрена проблема управления ресурсосбережением на промышленных предприятиях. Как правило, большинство отечественных промышленных предприятий не имеет четкого определения функций ресурсосбережения в подразделении, что приводит к несистематической работе по ресурсосбережению, снижая эффективность этой деятельности. Обоснована целесообразность формирования организационных структур управления ресурсосбережением на украинских промышленных предприятиях. Разработана схема управления ресурсосберегающими процессами. Для оценки ресурсоэффективности предприятия используются коэффициенты ресурсосбережения и ресурсоотдачи.

Ключевые слова: ресурсосбережение, управление, управление ресурсосбережением, структура, предприятие.

Kuvshinova A.A., Tkachenko T.P. THE PROBLEMS OF RESOURCE-SAVING MANAGEMENT AT THE ENTERPRISE

The article is dedicated to the problem of resource-saving management at the industrial enterprises. Typically, the functions of resource-saving within divisions of most home industrial enterprises are not well-defined, that consequently bring to unsystematic work with resource-saving and reduce efficiency of its activity. In the article the necessity of establishing institutional bases of resource-saving management at the Ukrainian industrial enterprises was validated. The scheme of managing resource-saving processes was developed.

Keywords: resource-saving, management, resource-saving management, structure, enterprise.

Вступ. Нестабільність в економіці країни, умови недобросовісної конкуренції на продовольчому ринку викликають необхідність для підприємств пошуку рішень проблем ресурсозбереження. На сучасному етапі розвитку забезпечення високого рівня ресурсоефективності є одним з основних напрямків стабілізації та розвитку діяльності та конкурентоспроможності галузевих підприємств. При цьому ключовими елементами підвищення ефективності діяльності виступають галузеві заходи, спрямовані на пошук і мобілізацію незадіяних ресурсів виробництва.

Актуальними для України залишаються питання підвищення ресурсоефективності промислового виробництва шляхом закріплення результатів позитивних структурних економічних зрушень, активного впровадження ресурсозберігаючих процесів суб'єктами господарювання. Однак навіть якщо керівництво українського підприємства розуміє необхідність ресурсозбереження та планує заходи щодо зниження ресурсомісткості продукції, реалізація останніх не завжди забезпечує очікувану віддачу у вигляді економічного, соціального та інших ефектів.

Значну роль у цьому відіграє рівень організації системи управління ресурсозберігаючими процесами на підприємстві. Як правило, для більшості вітчизняних промислових підприємств функції ресурсозбереження для підрозділів чітко не окреслені, що призводить до несистематичної роботи з ресурсозбереження, знижуючи ефективність цієї діяльності. Проте сьогодні з огля-

ду на можливості підвищення конкурентоспроможності за рахунок зниження ресурсомісткості продукції потреба у проведенні комплексної, систематичної роботи з ресурсозбереження у суб'єкта господарювання є достатньо гострою, і першочерговим завданням залишається оптимальна організація цієї роботи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам формування ефективних механізмів управління ресурсозбереженням на промислових підприємствах присвячені наукові праці В. Тарана, А. Богатирьова, Р. Балашової, І. Півоварчук, О. Харламової, Л. Рубан, С. Половникової, І. Сотника тощо [2-7]. Проте організаційної структури, яка б забезпечувала комплексне управління процесами ресурсозбереження на промисловому підприємстві та була адаптована до вітчизняних умов господарювання, дотепер не створено.

Постановка завдання. Таким чином, метою даного дослідження є формування ефективної організаційної структури управління ресурсозбереженням на промислових підприємствах України, яка максимально враховує можливість вітчизняних суб'єктів господарювання та націлена на вирішення їх проблем.

Відповідно до поставленої мети, завданнями статті є:

- визначити основні проблеми організації ресурсозбереження на промислових підприємствах України;
- запропонувати підходи до вирішення та створення організаційних структур управління ресурсозбереженням на підприємстві;

- запропонувати управлінський механізм ресурсозбереження на підприємстві.

Результати дослідження. Функціонування системи управління ресурсозберігаючою діяльністю на підприємстві здійснюється на базі документації внутрішнього користування, завдяки чому забезпечуються [6]:

- нормування показників витрат виробничих ресурсів;

- інтеграція управління ресурсозбереженням у загальну єдину систему управління підприємством;

- організація обліку та контролю за виконанням ресурсозберігаючих заходів на підприємстві;

- виявлення та взяття на облік проблем, пов'язаних із ресурсозбереженням;

- оцінювання соціальної, екологічної та економічної ефективності ресурсозберігаючих заходів;

- створення інформаційно-аналітичної бази даних про результати реалізації ресурсозберігаючої політики на підприємстві.

У загальному випадку схема комплексного управління ресурсозберігаючою діяльністю суб'єктів господарювання може бути подана у вигляді, наведеному на рис. 1 [4].

Рис. 1. Етапи стандартної схеми комплексного управління ресурсозберігаючою діяльністю на підприємстві

Практичне запровадження схеми передбачає створення на промисловому підприємстві окремих або вбудованих організаційних структур, які виконуватимуть функції спостереження та корегування ресурсозберігаючих процесів на виробництві. На наш погляд, формування відокремленого структурного підрозділу, що займається питаннями ресурсозбереження, на сучасному середньостатистичному українському підприємстві є недоцільним з таких міркувань.

По-перше, характерною проблемою вітчизняних суб'єктів господарювання є надмірні накладні витрати, які пов'язані з функціонуванням управлінського апарату та обумовлюють зниження конкурентоспроможності продукції промислового підприємства через збільшення її собівартості. Створення ще однієї управлінської структури на виробництві призведе до зростання накладних витрат, а отже, відбудеться автоматичне зниження і так невисокого рівня конкурентоспроможності.

По-друге, спеціалісти, що входять до такої структури, повинні мати високу кваліфікацію та досконало знати всі зміни, які відбуваються на етапах постачання сировини та матеріалів, виробництва продукції, її транспортування, зберігання, реалізації споживачу.

Отже, необхідно мати безпосередній контакт з виробничим процесом, приймати в ньому участь, щоб була можливість контролювати такі зміни. З цих позицій більш доцільним буде делегування додаткових функцій з управління ресурсозбереженням окремим висококваліфікованим працівникам кожного структурного підрозділу, аніж формування нових посад в окремому підрозділі, що також значитиме більш ефективне використання кваліфікованих кадрів.

По-третє, збір інформації про хід процесів ресурсозбереження здійснюється безпосередньо у підрозділах підприємства його працівниками в рамках збору загальної виробничої інформації, а виділення окремої організаційної структури, зайнятої збиранням аналогічної інформації призведе до дублювання функцій основних підрозділів.

По-четверте, здійснення коригувальних впливів на процеси ресурсозбереження має періодичний характер, отже, немає потреби створювати окрему постійно діючу службу з цих питань, достатньо запровадити систему періодичних засідань з проблем ресурсозбереження.

Враховуючи зазначені зауваження, на нашу думку, найбільш ефективним у сучасних умовах господарювання, є формування вбудованої в уже існуючі організаційні структури, управління процесами ресурсозбереження на вітчизняних промислових підприємствах. Зокрема, це може бути створення постійно діючої комісії з ресурсозбереження або надання додаткових функцій щодо управління ресурсозбереженням уже існуючій координаційній раді з питань розвитку підприємства.

У разі формування окремої комісії, на наш погляд, до її складу доцільно ввести заступників генерального директора з технічних питань, економіки, маркетингу, а також головних спеціалістів кожної служби (підрозділу) підприємства. Очолити комісію має безпосередньо генеральний директор. Оптимальним режимом її роботи є проведення планових щомісячних засідань, а також додаткових, позапланових у разі потреби.

Необхідно зазначити, що такого роду організаційні структури (координаційні ради) сьогодні існують на великих промислових підприємствах України і займаються питаннями розвитку підприємства. Оскільки до них входять керівники всіх підрозділів підприємства та вищий управлінський апарат, доцільно буде розширити спектр їх функцій на ресурсозбереження та поширити цей досвід на підприємства середнього бізнесу. Для малого підприємства, на наш погляд, формування зазначених структур є невиправданим: зважаючи на невеликі розміри підприємства, більш ефективним буде внесення до службових обов'язків директора підприємства та його заступників виконання функцій з управління процесами ресурсозбереження на виробництві та прийняття коригувальних управлінських рішень.

До безпосередніх функцій комісії (координаційної ради) потрібно віднести аналіз і контроль проходження заходів ресурсозбереження на підприємстві за певним спектром розрахованих показників, а також розроблення відповідних заходів та прийняття коригувальних управлінських рішень (етапи 4-6 на рис. 1). Етапи 1-3, які охоплюють збирання, сортування, аналіз інформації про процеси ресурсозбереження, розрахунок показників ресурсозбереження за встановленими методиками.

Для оцінки ресурсоефективності підприємства використовуються коефіцієнти ресурсозбереження (K_{ps}) і ресурсовіддачі (K_{pe}) [3].

Коефіцієнт ресурсозбереження (K_{pz}) характеризує рівень витрат матеріальних і трудових ресурсів на виконання одиниці обсягу робіт на підприємстві і визначається відношенням сумарної вартості витрат матеріальних і трудових ресурсів до вартості виконаних робіт за формулою

$$K_{pz} = \frac{B_{mp} + B_{tp}}{B_{rob}} < 1,$$

де B_{mp} – вартість витрат матеріальних ресурсів, тобто вартість матеріалів, виробів і конструкцій;

B_{tp} – вартість витрат трудових ресурсів, тобто вартість витрат заробітної плати;

B_{rob} – вартість виконаних робіт.

Коефіцієнт ресурсовіддачі (K_{pv}) є оберненим і характеризує вартість одиниць виконаних на підприємстві обсягів робіт на одиницю витрат матеріальних і трудових ресурсів за формулою [3]

$$K_{pv} = \frac{B_{rob}}{B_{mp} + B_{tp}} < 1,$$

Слід зауважити, що планові величини коефіцієнтів ресурсозбереження і ресурсовіддачі визначаються плановою величиною коефіцієнта рентабельності продукції. Це можна зобразити у вигляді такої графічної залежності (рис. 2).

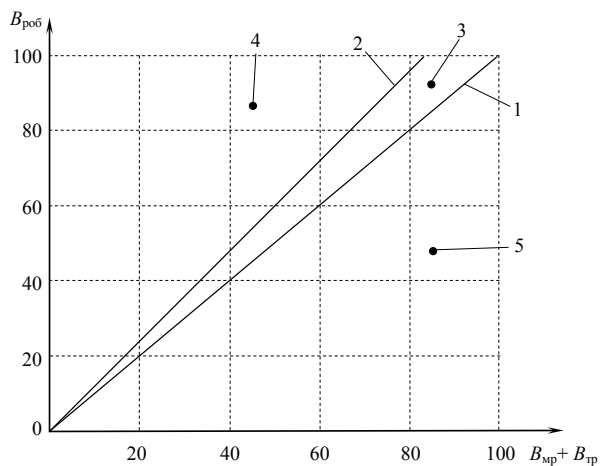

Рис. 2. Графічна характеристика ресурсозбереження і ресурсовіддачі

(1 – лінія самоокупності (беззбитковості) витрат виробничих ресурсів; 2 – лінія ресурсовіддачі при рентабельності витрат 20%; 3 – зона ресурсозбереження; 4 – зона ресурсозбитковості)

Етапи 1-3 здійснюються безпосередньо у підрозділах підприємства з подальшим зведенням у підсумковий звіт, який поширюється між членами комісії (координаційної ради). Відповідальними за окремі частини цього звіту є головні спеціалісти підрозділів підприємства.

Таким чином, на початку кожного календарного місяця на підприємстві за підрозділами збирається та аналізується інформація про процеси ресурсозбереження за широким спектром показників [4]. Після цього відповідальний секретар комісії (координаційної ради) готує підсумковий звіт та проект рішень, що супроводжуються техніко-економічним обґрунтуванням, які надаються для ознайомлення членам комісії (координаційної ради). Безпосередньо на засіданні відбувається обговорення цих документів, виявлення проблемних питань у сфері ресурсозбереження, формування та затвердження рекомендацій і комплексу заходів з коригування процесів ресурсозбереження, призначаються відповідальні за їх виконання. Наступне засідання відбу-

вається з обов'язковим звітуванням відповідальних за виконання заходів осіб, затверджених на попередньому засіданні.

Висновки. Практичне запровадження запропонованої схеми управління ресурсозбереженням на українських промислових підприємствах є важливою умовою планомірного зростання ресурсоефективності виробництва і спроможне забезпечити формування самовідтворювального управлінського механізму, який містить такі компоненти:

- виявлення проблем підприємства, що пов'язані та можуть бути вирішені за рахунок впровадження ресурсозберігаючих заходів, формування на цій основі адекватної політики підприємства щодо ресурсозбереження;

- планування ресурсозберігаючої діяльності підприємства, розроблення організаційно-технічних заходів, які забезпечують виконання планових показників;

- техніко-технологічне, нормативне, організаційне та економічне забезпечення виконання планових завдань та реалізації ресурсозберігаючих заходів;

- моніторинг ресурсозбереження на підприємстві, облік та контроль, здійснення коригувальних та попереджувальних впливів на ресурсозберігаючі процеси;

- створення інформаційної бази даних та звітності про результати здійснення ресурсозберігаючої політики, управлінських рішень з ресурсозбереження;

- періодичний аналіз результатів ресурсозберігаючої діяльності підприємства, оцінку ефективності функціонування системи управління ресурсозберігаючою діяльністю підприємства;

- удосконалення системи управління ресурсозбереженням з урахуванням впливу внутрішніх та зовнішніх факторів.

Таким чином, для вирішення проблем організації управління ресурсозбереженням на підприємствах необхідно розширення повноважень (наділення додатковими) керівників структурних підрозділів підприємства, організацію комісії з питань ресурсозбереження зі складу цих керівників. Така організація управління ресурсозбереженням не потребуватиме збільшення накладних витрат, які і так залишаються на досить високому рівні на промислових підприємствах в Україні, що стає перешкодою до підвищення конкурентоспроможності підприємств. Крім того, удосконалення лише організаційної структури управління ресурсозбереженням не вирішить загальної проблеми ресурсозбереження на підприємстві. Додатково потрібне комплексне оновлення основних засобів виробництва, підвищення обіговості оборотних засобів, застосування енергозберігаючих технологій, підвищення продуктивності праці, скорочення витрат ручної праці, автоматизація виробництва та ін.

Науковою новизною статті є пропозиція використання існуючих організаційних структур для удосконалення управлінського механізму ресурсозбереження на підприємствах.

Слід зазначити, що результати дослідження не є вичерпними, тому потребують подальших наукових розробок.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Інноваційний фактор у підвищенні конкурентоспроможності промисловості України: доповідна записка. Прес-реліз. – К. : РВПС України НАН України, 2006. – 8 с.
2. Мазін Ю.О. Економічні основи управління інноваційною ресурсозберігаючою політикою в машинобудуванні : дис. ... канд. екон. наук : 08.02.02. – Суми : СумДУ, 2005. – 222 с.
3. Оліферук С.Л. Методологічні підходи до вирішення задач ре-

- сурсозбереження і ресурсовіддачі у будівництві / С.Л. Оліферук // Економіка пром-сті. – 2006. – № 3. – С. 176-179. – укр.
4. Сотник І.М. Комплексна система соціо-еколого-економічних показників моніторингу ресурсозбереження на підприємстві / І.М. Сотник // Вісник СумДУ. Серія Економіка. – 2007. – № 1(85). – С. 30-39.
 5. Ляшенко І.О. Управління стратегією ресурсоефективності виробничого підприємства на основі методу нечіткої логіки / І.О. Ляшенко // Сучасні підходи до управління підприємством : збірник наукових праць IV Всеукраїнської науково-практичної конференції, 11 квітня 2013 р. у двох томах: Т. 1. – К. : НТУУ «КПІ» ВПІ ВПК «Політехніка», 2013. – 266 с. – С. 122-127.
 6. Сотник І.М. Управління розвитком ринку ресурсозбереження в Україні: проблеми і перспективи / І.М. Сотник, Ю.О. Мазін // Сталій розвиток економіки: Всеукраїнський науково-виробничий журнал. – 2011. – № 4. – С. 3-8.
 7. Драган І. В. Методологічні засади управління ресурсозбереженням як напрямку реалізації державної політики у сфері природокористування / І. В. Драган // Вісник ЖДТУ. – Серія: Економічні науки. – 2012. – № 1(59). – С. 100-102.

УДК 336:338.246

Куделя Л.В.
*аспірант кафедри аудиту і контролінгу
Луганського національного аграрного університету*

ФОРМУВАННЯ КОНЦЕПЦІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ

Стаття присвячена формуванню концепції забезпечення економічної безпеки підприємств та основних елементів концепції економічної безпеки підприємств. У статті дана оцінка існуючих концептуальних підходів щодо управління економічною безпекою сільськогосподарських підприємств.

Ключові слова: економічна безпека, система економічної безпеки, концепція забезпечення економічної безпеки.

Куделя Л.В. ФОРМИРОВАНИЕ КОНЦЕПЦИИ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ

Статья посвящена формированию концепции обеспечения экономической безопасности предприятий и основных составляющих элементов концепции экономической безопасности. В статье дана оценка существующих концептуальных подходов относительно управления экономической безопасностью сельскохозяйственных предприятий.

Ключевые слова: экономическая безопасность, система экономической безопасности, концепция обеспечения экономической безопасности.

Kudelya L.V. FORMING A CONCEPT OF PROVIDING ECONOMIC SECURITY AGRICULTURAL ENTERPRISES

The article is dedicated to the formation of the concept of economic security companies and its main components. In this article is the evaluation of existing conceptual campaigns regarding the management of economic security.

Keywords: economic security, economic security system, the concept of perensu- ring economic security.

Постановка проблеми. Характерною ознакою підприємницької діяльності є наявність постійних ризиків та загроз економічного характеру. Сільському господарстві, як і іншим галузям, притаманні економічні ризики. В даний час більшість сільськогосподарських підприємств України потенційно опиняються в зоні дії широкого спектру загроз, що створили реальну економічну небезпеку існуванню їх бізнесу. Важливим етапом забезпечення економічної безпеки підприємства є складання її концепції. Процес її формування передбачає, що керівництвом підприємства має бути сформована система пріоритетних інтересів, виявлені інтереси взаємодіючих з ним суб'єктів зовнішнього середовища і вибрані такі способи та форми узгодження інтересів, щоб результати взаємодії забезпечили прибуток підприємству. Формування концепції економічної безпеки підприємств є достатньо актуальною проблемою.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. На думку вітчизняних і іноземних авторів найвідоміших публікацій з проблематики безпеки, успішний захист підприємства від економічних загроз залежить від повноти реалізації принципів підходу до розв'язання цієї проблеми. Значний внесок у вирішення даної проблеми зроблено такими науковцями, як: Т. Козир, О. Мороз, В. Амитан, М. Камлик, Л. Донець і Н. Ващенко, О. Долженков і Ж. Жуковська та О. Головченко. Так, Т. Козир [9, с. 80] вважає, що концепція економічної безпеки підпри-

ємства складається з таких основних елементів: аналізу зовнішніх та внутрішніх загроз підприємству, визначення складу показників, що формують критерії економічної безпеки підприємства, а також регулювання значень таких основних показників економічної безпеки підприємства, як: трудових, матеріальних ресурсів та фінансових результатів, але не висвітлено основні принципи та інструменти забезпечення економічної безпеки підприємств. О. Мороз [5, с. 60] пропонує концептуальну модель економічної безпеки підприємств, яка ґрунтується на парадигмі опису подій, причинно-наслідкових механізмів пояснення моделі ефективності сучасного підприємства з точки зору категорії «економічна безпека», як поведінкового чинника. Автором не звернено уваги на внутрішні чинники та загрози формування концепції економічної безпеки підприємств. В. Амитан [1, с. 15] обґрунтовує концепцію економічної безпеки підприємств, як захист конфіденційної інформації та боротьби з комп'ютерними злочинами та відокремленим підрозділом службою економічної безпеки підприємств. В своїй роботі він враховує чинники впливу на економічну безпеку підприємств, принципи та інструменти економічної безпеки підприємств. М. Камлик [7, с. 143] обґрунтовує концепцію економічної безпеки підприємств як комплекс взаємопов'язаних заходів організаційно-правового характеру, що здійснюються спеціальними органами та підрозділами суб'єктами господарювання, спря-